

Peilingwijzer als centrale indicator van de electorale ontwikkelingen van Nederland?

Drs. Maurice de Hond (Peil.nl)

Net zoals al lang in de VS wordt sinds 2010 in Nederland via geavanceerde berekeningen (door Tom Louwerse) een soort gemiddelde gemaakt van de in Nederland verschijnende peilingen. Dat zijn er op dit moment 5.

Daarbij is de aanname dat dit gemiddelde een betere weergave is van de werkelijkheid dan ieder van die peilingen apart. ("Vanaf drie peilingen kan je pas iets over een trend zeggen" zei Louwerse onlangs). Hier staat [de verantwoording van de gevolgde methode](#) door Louwerse.

In feite vinden er twee "correcties" plaats. De aanname is dat via dit soort gemiddelde de marges van onnauwkeurigheid van ieder van de peilingen apart samen worden verkleind. En dat er rekening wordt gehouden met de specifieke afwijkingen van ieder van de bureaus (wat het "huseffect" wordt genoemd).

Maandelijks worden de cijfers geupdate en de NOS doet daar standaard verslag van. Onlangs kwam [in de publiciteit dat de NOS](#) en enkele andere media zich zouden beperken tot de resultaten van de Peilingwijzer en alleen bij uitzonderlijke situaties de cijfers van de andere bureaus gaan vermelden.

Nu gaat het erom, waarvoor je de peiling van politieke voorkeur, wilt gebruiken. Vlak voor de verkiezingen is dat heel duidelijk. Een goede indruk krijgen van wat de uitslag gaat worden. En in de weken ervoor te volgen hoe de strijd tussen de partijen zich ontwikkelt. Dan is het van groot belang dat de scores van de verschillende partijen dicht bij de werkelijkheid liggen (daarmee bedoel ik de verhoudingen van dat moment onder alle Nederlanders) en dus ook de uitslag van de verkiezingen weinig verschilt van de laatste peiling.

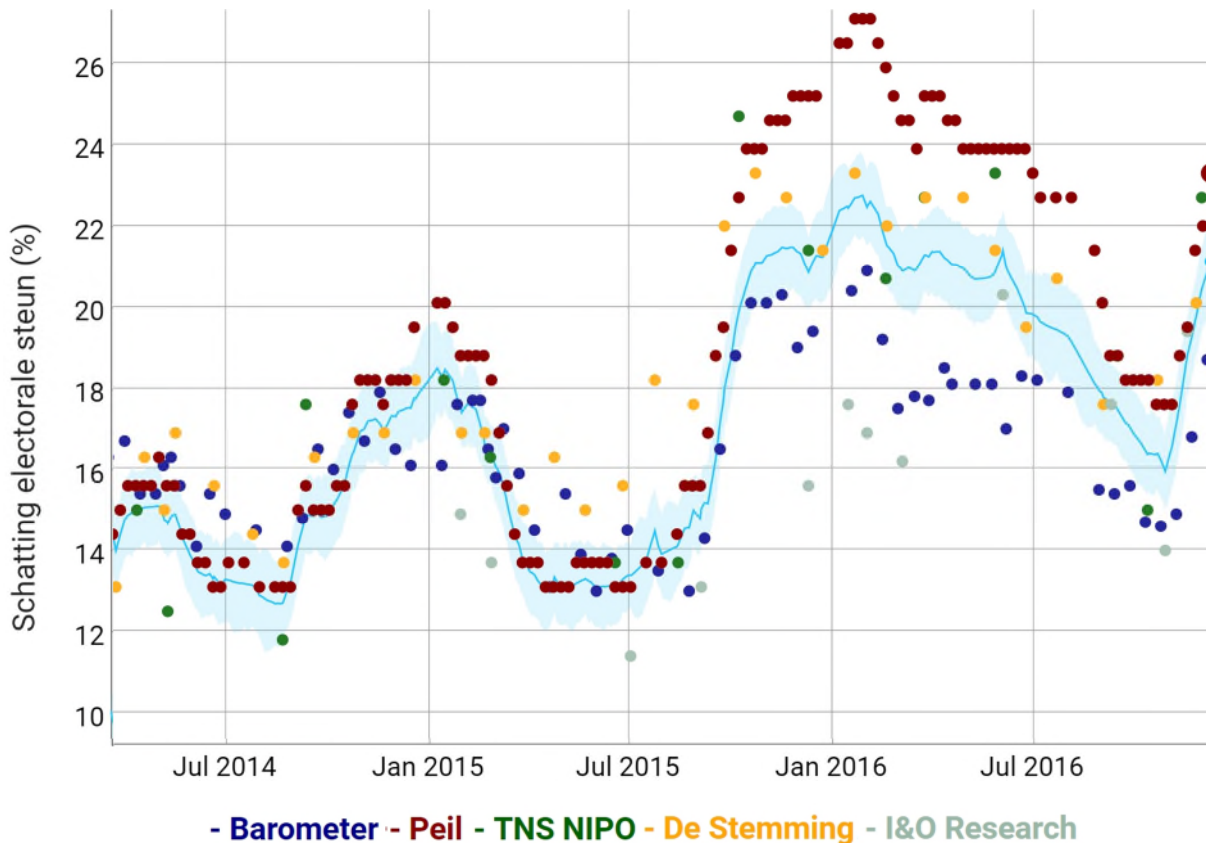
Als er geen verkiezingen in aantocht zijn dan gebruik ik de peiling naar politieke voorkeur vooral om te laten zien wat de effecten zijn onder de kiezers van structurele ontwikkelingen in politiek en maatschappij (zoals bij voorbeeld de samenwerking van VVD en PvdA in een kabinet of de groeiende tweedeling onder hoog- en laagopgeleiden bij hun stemgedrag). En wat de electorale reactie van kiezers op bepaalde -ingrijpende- politieke gebeurtenissen is. Daarbij is het belangrijker om de verschuiving in de tijd te zien, dan dat het absolute niveau per partij, echt heel dicht ligt bij de nationale werkelijkheid.

Dat is mede zo, omdat de ervaring leert dat in de laatste weken voor verkiezingen zich forse verschuivingen voordoen. (Zo was dat bij [de laatste 4 verkiezingen](#) in de laatste 2 maanden minimaal 10 zetels bij een van de partijen en soms wel bijna 20).

Dus het doel van Peil.nl is om over de gehele periode tussen de verkiezingen de verschuivingen in voorkeur naar aanleiding van gebeurtenissen zo goed en snel mogelijk weer te geven en in de aanloop naar de verkiezingen de electorale steun per partij zo nauwkeurig mogelijk weer te geven.

Het eerste doel (die verschuivingen zo goed mogelijk weer te geven) komt in het geding als je niet, zoals ik bij Peil.nl, maatregelen neemt, om te voorkomen dat de verschuiving van peiling tot peiling te sterk onderhevig zijn aan enkelvoudige kansberekeningen. Want dan zijn verschuivingen pas significant als het 4 of meer zetels betref. Daarom heb ik vanaf 2002 een aanpak geïntroduceerd waarbij de ondervraagden te zien krijgen wat ze zelf de voorgaande keer hebben geantwoord en wordt de zetelberekening van keer op keer, bepaald door de verschuivingen op individueel niveau. Zie [hier de uitleg hiervan](#).

Hoe het verschil is tussen Peil.nl en de andere vier bureaus kan goed worden geïllustreerd met de cijfers van de PVV sinds maart 2014, zoals te zien is op de website van Peilingwijzer:

Uit deze grafiek kunnen een aantal conclusies getrokken worden:

- Het komt veel vaker voor dat van peiling tot peiling de cijfers van Peil.nl hetzelfde zijn dan bij de andere peilingen.
- De andere twee peilingen die frequent worden gehouden (Barometer en De Stemming) geven van peiling tot peiling een grilliger beeld dan die van Peil.nl, ook als mee in beschouwing wordt genomen dat ze minder frequent worden gehouden dan Peil.nl.
- De infrequente peilingen van TNS Nipo en I&O Research geven weinig mogelijkheid om de ontwikkeling in de tijd goed te volgen.
- Last but not least: Elke verschuiving van 2 of meer zetels per week bij Peil.nl wordt vroeger of later gevolgd door Peilingwijzer. De 6 grote omslagen van de PVV in deze periode (maart 2014, september 2014, januari 2015, september 2015, juni 2016 en november 2016) zijn correct en als eerste door Peil.nl weergegeven (mede omdat Peil.nl wekelijks meet).

Eén van de problemen waarmee Peilingwijzer kampt is dat er een fors verschillende frequentie is van de 5 peilingen, die meegenomen worden. Peil.nl meet wekelijks, Politieke Barometer tweewekelijks, De Stemming (EenVandaag) maandelijks en de overige twee onregelmatig (soms met wel 8 weken tussenruimte).

Dus het kan gebeuren dat als Peil een duidelijke verschuiving weergeeft het nog 1 a 2 weken duurt voordat de Politieke Barometer een peiling heeft, 3 a 4 weken tot De Stemming met een uitslag komt en daartussen of daarna de andere twee.

Daarbij is het ook nog dat de andere peilingen grotere betrouwbaarheidsmarges, c.q. verschuivingen van peiling tot peiling hebben dan Peil.nl en dat die sterker door toeval kunnen zijn ontstaan. Dus het hoeft niet zo te zijn dat een duidelijke stijging van een partij bij Peil.nl per definitie ook bij de eerste peiling van de andere terug te vinden is. Pas als er 3 of 4 van de andere peilingen binnen zijn, zou die bevestiging er wel moeten zijn en de ervaring leert dat dit bij duidelijke bewegingen bij Peil.nl dat altijd op een gegeven moment ook door de andere peilingen wordt bevestigd.

Probleem daarbij is dat het 2 tot 4 weken kan duren totdat een duidelijke beweging die in Peil is gemeld, ook door de combinatie van de andere peilingen wordt bevestigd. (En dan zit ook nog het probleem dat Peilingwijzer eens in de maand wordt geupdate, zodat er een nog verdere vertraging is ten aanzien van het bevestigen van de trend van Peil.nl naar de buitenwereld).

Wat er sinds 8 november jl. met het verschil tussen PVV en VVD is gebeurd is daar een goed voorbeeld van. Begin november lag bij Peil.nl de PVV en VVD gelijk (27 zetels). Na de verkiezing van Trump ging dat verschil in korte tijd naar 4 zetels (20 november) en 3 weken later (als reactie op de ontwikkelingen in het proces tegen Wilders) naar 13 zetels.

Terwijl op 4 december Peil.nl aangaf dat de PVV 10 zetels voor stond op de VVD en daarmee in enkele weken het gat met 10 zetels dus had vergroot, gaf de laatste Peilingwijzer van 27 november dat nog lang niet aan. Dat lag mede aan het feit dat TNS Nipo in november met geen enkele peiling kwam en dat EenVandaag eind november slechts een toename van het verschil van 3 zetels had gemeld.

Doordat in de loop van december EenVandaag en TNS Nipo alsnog wel een forse toename meldden van het verschil tussen PVV en VVD gaf de Peilingwijzer van 21 december wel een verschil van 10 zetels aan.

Dus wat op basis van de peiling van Peil.nl op 4 december al geconcludeerd kon worden, kon pas 17 dagen later vanuit de cijfers van Peilingwijzer gehaald worden. (En er zijn voorbeelden uit het verleden waar het nog langer duurde).

Media die zich in die periode louter beperken tot de cijfers van Peilingwijzer doen hun kijkers, lezers op meerdere manieren te kort. De cijfers van Peil.nl worden wekelijks gepubliceerd en dat is zeker bij de hoofdrolspelers in de politiek in Nederland, inclusief de parlementaire pers, bekend. Daarbij is het ook goed mogelijk dat zich processen in de politiek gaan afspelen, die samenhangen met deze cijfers. Kijkers/lezers die zich vooral beperken tot de media, die alleen Peilingwijzer rapporteren zoals de NOS, wordt daarmee relevante informatie onthouden!

Daarbij heb ik al vastgesteld dat als er bij Peil.nl 2 of meer zetels in 1 week verschuiven de kans dat het toeval is, heel klein is. Dus het is in principe net zo verantwoord die verschuivingen te melden als die van Peilingwijzer, alleen is die informatie van Peil.nl actueler.

Het lijkt er een beetje op alsof de NOS heeft besloten niet meer dagelijks het weer te doen in het Journaal, maar eens per maand te melden hoe het weer in de afgelopen maand is geweest.

Het lijkt dus een neutrale en verantwoorde keuze, maar het is een keuze, waarbij men bewust de eigen afnemers van relevante informatie onthoudt, omdat men blijkbaar zelf niet goed in staat is om de bokken van de schapen te scheiden.

Ten slotte nog een ander punt ten aanzien van de keuze van Peilingwijzer van de informatie, die wordt meegenomen.

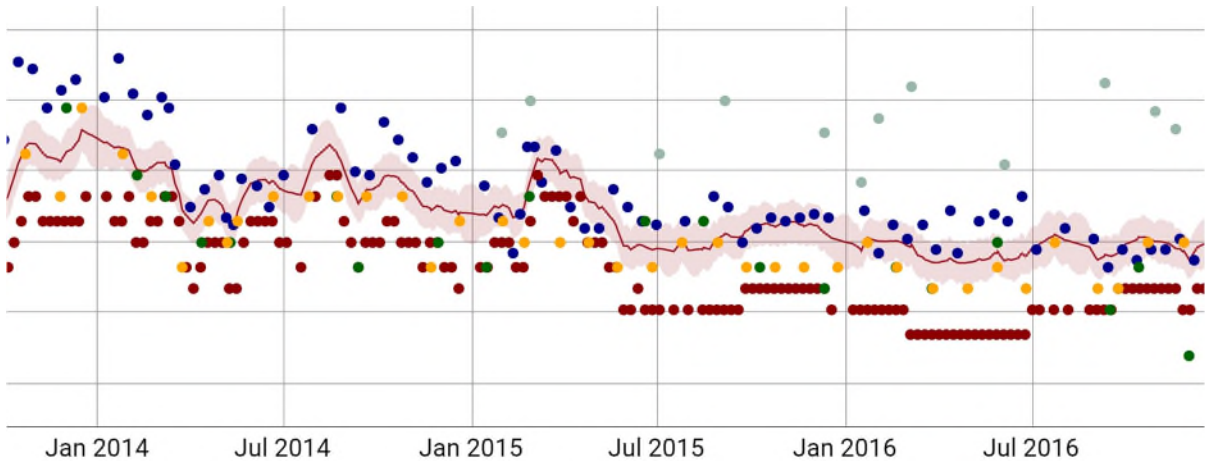
Je kunt je afvragen of het terecht is om peilingen die onregelmatig komen en soms met een grote tussenpose (zoals van TNS Nipo en I&O, die over 2016 resp. 3 en 7 keer publiceerden) ook mee te nemen in Peilingwijzer. Ik zou me kunnen voorstellen dat de minimale eis is dat er eens per maand een peiling wordt gehouden. Op dit moment zijn dat er dan slechts 3.)

Daarnaast vraag ik me om een andere reden ook af of het terecht is om I&O nu al in de Peilingwijzer mee te nemen. Dit bureau is pas in 2014 met peilingen begonnen en doet dat ook nog behoorlijk onregelmatig (5 keer in 2015 en 7 keer in 2016). Er zijn duidelijke aanwijzingen, wellicht doordat ze niet vanaf de verkiezingen van 2012 hiermee bezig zijn, dat I&O voor de overschatting van het stemmen op PVV in 2012 en de onderschatting van de PvdA-stemmer uit 2012, niet corrigeert. Op dit moment zijn er minder mensen die zich herinneren dat ze PvdA hebben gestemd in 2012 dan er werkelijk gestemd hebben en meer mensen die zich herinneren dat ze PVV hebben gestemd dan in werkelijkheid is gebeurd. Een bekend verschijnsel bij partijen die het sinds de laatste verkiezingen een stuk beter of slechter doen in de peilingen. Met als gevolg dat de score van de PvdA consequent te hoog is en die van de PVV consequent te laag wordt gepresenteerd. Als de ondervraagden wel precies hadden herinnerd wat ze in 2012 hadden gestemd dan zou door de weging die iedereen uitvoert op vorig stemgedrag de PvdA duidelijk lager uitkomen bij I&O en de PVV duidelijk hoger.

Maar I&O telt wel voor 1/5^e mee in Peilingwijzer en trekt daardoor de PvdA als het ware omhoog en de PVV als het ware omlaag bij de scores van Peilingwijzer.

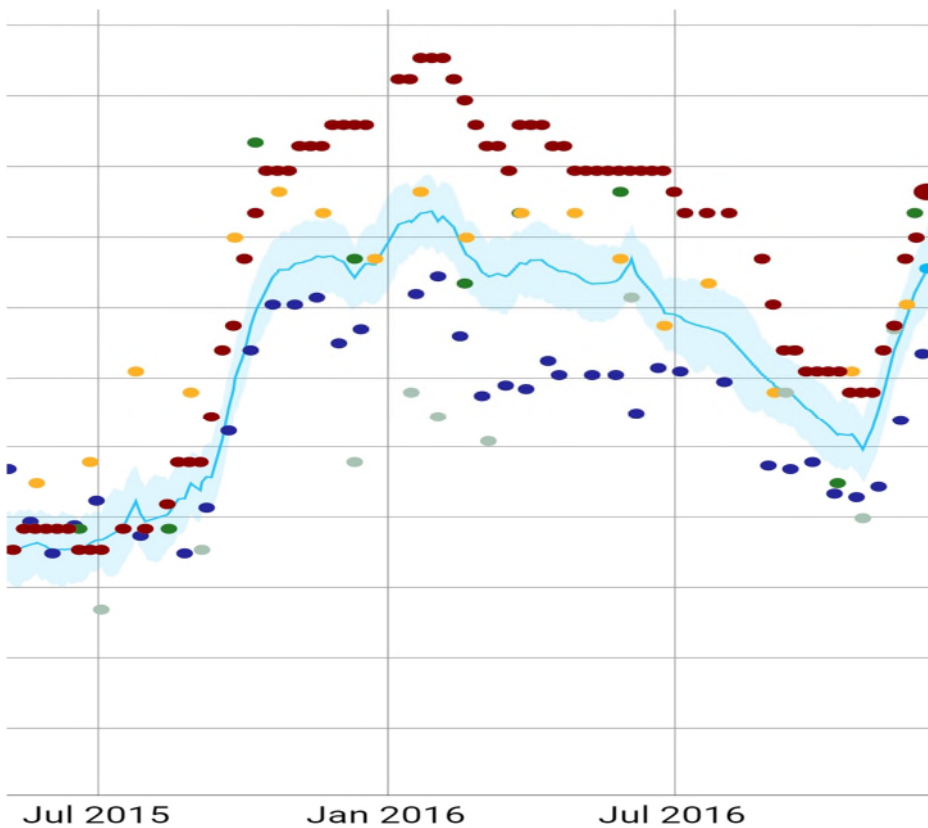
Ter illustratie de cijfers van Peilingwijzer voor de PvdA. Op dit moment scoort de PvdA rond de 8% in de Peilingwijzer.

— PvdA - Peilingwijzer — PvdA - Barometer — PvdA - Peil — PvdA - TNS NIPO — PvdA - De Stemming — PvdA - I&O Research

De lichtgroene bolletjes zijn de metingen van I&O. Het is goed te zien dat ze gemiddeld circa 3% (5 a 6 zetels) hoger scoren dan het gemiddelde van Peilingwijzer. Zonder I&O zou de PvdA nu in de Peilingwijzer ongeveer 1 zetel lager staan

Bij de PVV zien we het volgende:

Begin 2016 toen de PVV een forse stijging doormaakte zat de PVV bij I&O circa 8 zetels lager dan het gemiddelde van Peilingwijzer (en zelfs 13 zetels lager dan Peil.nl). Dat verschil is nu wat kleiner geworden, maar over het hele jaar 2016 gaf van alle peilingen I&O de laagste score van de PVV (21 zetels in oktober 2016). Omdat I&O weliswaar maar 1 van de 5 gebruikte peilingen betreft bij Peilingwijzer is het effect op de totaalcijfers van Peilingwijzer niet zo groot, maar toch kan dat bij de PVV 1 a 2 zetels onderschatting betreffen.

Minimaal zou een bureau pas mee mogen doen als men echt vanaf een Tweede Kamerverkiezing peilingen publiceert en niet als dat middenin een periode tussen twee verkiezingen gebeurt.

Kortom: het lijkt een redelijke beslissing van media om je dan alleen op Peilingwijzer te richten, maar men realiseert zich dan blijkbaar niet de forse vertraging die men dan kan hebben bij het signaleren van duidelijke veranderingen binnen het electoraat. En men onderwerpt zich daarbij aan de op zijn minst twijfelachtige keuze om I&O in de Peilingwijzer op te nemen (waardoor de PvdA in de Peilingwijzer wordt overschat en de PVV onderschat).

Gelukkig kunnen geïnteresseerden wekelijks op Peil.nl onze uitslagen en analyses blijven zien en nemen ook diverse media de resultaten wel over.

Amsterdam, 27 december 2016